

УДК 351.72:336.717

Галина М. Колісник

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

**ОБГРУНТУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ
ТРАНСАКЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ**

У статті досліджуються фактори впливу на транзакційні витрати макроекономічного рівня. Визначено, що від обраної методики управління витратами в кінцевому підсумку залежить ВВП країни. Запропонований механізм управління та напрями державного регулювання транзакційними витратами. Доведено, що ідентифікація транзакційних витрат, їх систематизація, виявлення факторів, що впливають на них та впровадження програмних заходів ефективного управління ними, впливають на ефективність економіки країни та в підсумку призводять до зменшення її тінізації.

Ключові слова: витрати, управління витратами, система управління витратами, процес управління, структура системи управління витратами.

Галина Н. Колесник

ВУЗ «Ужгородський національний університет»

**ОБОСНОВАНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ УПРАВЛЕНИЯ
ТРАНСАКЦИОННЫМИ ИЗДЕРЖКАМИ**

В статье исследуются факторы, влияющие на транзакционные издержки макроекономического уровня. Определено, что от выбранной методики управления затратами в конечном итоге зависит ВВП страны. Предложен механизм управления и направления государственного регулирования транзакционными издержками. Доказано, что идентификация транзакционных издержек, их систематизация, выявление факторов, влияющих на них и внедрение программных мероприятий эффективного управления ими, влияют на эффективность экономики страны и в итоге приводят к уменьшению ее тенизации.

Ключевые слова: затраты, управление затратами, система управления затратами, процесс управления, структура системы управления затратами.

Galyna M. Kolisnyk

Uzhhorod National University

GROUNDING THE PUBLIC POLICY OF TRANSACTION COSTS MANAGEMENT

The article studies the factors of impact on transaction costs of the macroeconomic level. It is determined that the chosen methodology of cost management ultimately determines country's GDP. The author proposes the mechanism for state regulation of transaction costs and proves that the identification of transaction costs, their classification and determination of the factors affecting them have their influence of the program activities and effective management overall thus ultimately leading to deshadowization of national economy.

Keywords: costs, cost management, cost management system, process management, the structure of cost management system.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями Сучасні динамічні процеси, що відбуваються в економіці України мають, як правило, негативний характер. На думку більшості науковців, це свідчить про необхідність дослідження рівня саме транзакційних витрат, оскільки вони здійснюють суттєвий вплив на діяльність суб'єктів господарювання. Від прийняття ефективних

управлінських рішень стосовно рівня, розміру та суми трансакційних витрат залежить добробут, як на рівні підприємства, так і на державному, регіональному і міжнародному рівнях. Через недосконалість ринкових механізмів та недостатнє державне регулювання рівень трансакційних витрат вітчизняної системи підприємництва досить високий. Цьому сприяє цілий ряд причин, як економічного, так і соціального та іншого характеру. Все це ускладнює ідентифікацію трансакційних витрат, їх систематизацію, виявлення факторів, що впливають на них та впровадження програмних заходів ефективного управління ними.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження, пов'язані з вивченням структури та динаміки трансакційних витрат на макrorівні належать Д. Норту та Дж. Уолісу. Аналізу трансакційних витрат державного регулювання присвячено роботи А. Есташе та Д. Мартіморта. Питання оцінки трансакційних витрат піднімали у своїх дослідженнях такі вітчизняні вчені: С. Архієреєв, І. Коропецький, А. Алчіан, Г. Демсец, Г. Макухін, П. Власенко та зарубіжні вчені: Ю. Карпов, О. Шепеленко, Е. де Сото та ін.

Невирішена раніше частина загальної проблеми полягає в тому, що механізм управління та напрями державного регулювання трансакційними витратами залишаються невирішеними. Відсутність необхідних показників, що визначають фактори впливу на трансакційні витрати макроекономічного рівня, обумовили мету та завдання даного наукового дослідження. Для вирішення поставленого завдання необхідно класифікувати визначені фактори впливу на формування трансакційних витрат та запропонувати механізм реалізації державної політики управління трансакційними витратами.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування Одним з визначних факторів, що стримують розвиток ринкових відносин є недосконала економічна модель розвитку країни в частині належного та ефективного державного управління трансакційними витратами.

Економічні процеси, що відбуваються в Україні характеризуються глибоким кризовим станом. Фінансова підтримка закордонних міжнародних організацій, активні дії уряду та прагнення українського народу до добробуту, на жаль, не реалізовані до цього часу. В значній мірі це спричинено затягнувшоюся політичною та фінансово-економічною кризами, а також подіями на Сході нашої країни. В результаті, ми маємо: погіршення конкурентного середовища, монополізацію та тінізацію економіки, корупцію, послаблення макроекономічного, фінансового, інвестиційного, інноваційного, виробничого, соціального та інших складників соціально-економічної системи держави.

Відповідно, проблема відсутності ефективного управління витратами є однією з першопричин зниження рівня конкурентоспроможності вітчизняної економіки та відіграє визначну роль не тільки для конкретного підприємства, але і для держави в цілому. Адже від існуючої методики управління витратами в кінцевому підсумку залежить і ВВП країни.[7, с. 235]. Валовий внутрішній продукт є базовим показником та за наявності трьох методів (способів) розрахунку ВВП в системі національних рахунків, необхідно обрати той метод розрахунку, який безпосередньо залежить від витрат підприємницького сектору. Динаміка структури ВВП України за розподільчим методом (за категоріями доходів) наведена на рис. 1.

Отже, витрати підприємницького сектору лежать в основі формування кінцевої вартості суспільного продукту і безпосередньо впливають на показник ВВП при розрахунку його значення розподільчим методом за категоріями доходів.

Обсяги та рівень трансакційних витрат суб'єктів підприємництва в Україні є значними, що при суттєвому податковому навантаженні, недостатньому захисті прав власності, недосконалому конкурентному середовищі та високій вартості фінансово-кредитних ресурсів утворює перешкоди для зміцнення конкурентоспроможності економіки України. [6, с. 93]

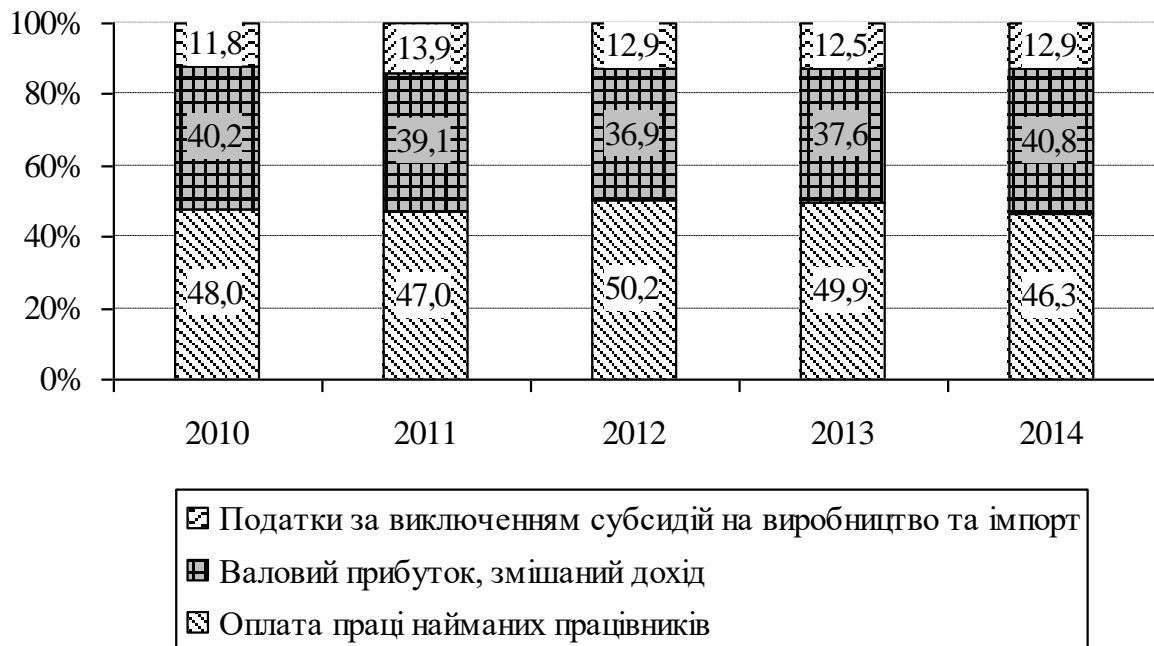

Рис. 1. Динаміка структури ВВП України за розподільчим методом (за категоріями доходів) за 2010-2014 рр., %

Проаналізувавши механізм впливу трансакційних витрат на кінцевий результат діяльності як підприємства так і економіки країни в цілому можна виділити фактори, що впливають на формування трансакційних витрат. Групування вказаних факторів здійснено на рис. 2.

Перераховані фактори претендують на вичерпність та можуть бути доповненими. Однак, слід відмітити, що з усіх вище перерахованих факторів найбільша увага належить економічному та правовому факторам. Наявність цих двох фактів є обов'язковою в господарській діяльності незалежно від виду діяльності, а їх вплив, відповідно, в порівнянні з іншими, найбільшим. Проте, менший вплив інших факторів не слід відкидати. Справа в тому, що в сукупності організаційні, психологічні, технологічні та соціальні фактори можуть складати більший вплив ніж попередні два, оскільки вони всі пов'язані між собою. Більше того, поява одного фактору впливу передуює появі іншого фактору, що, як правило, негативно позначається на кінцевих результатах діяльності підприємства, потім галузі та економіки загалом.

За оцінками провідних спеціалістів витрати обігу, в загальних витратах підприємства, складають до 40 %, а чисті витрати обігу, які можна співставити з трансакційними витратами, складають більше, ніж 2/3 всіх витрат обігу [7, с. 158].

Отже, як бачимо проблема наявності механізму управління та напрямів державного регулювання трансакційними витратами є системною та потребує вирішення. Можливо це, за умов реалізації раціональної державної політики в цій сфері, за допомогою вагомих та різнопланових заходів, які наведені на рис. 3.

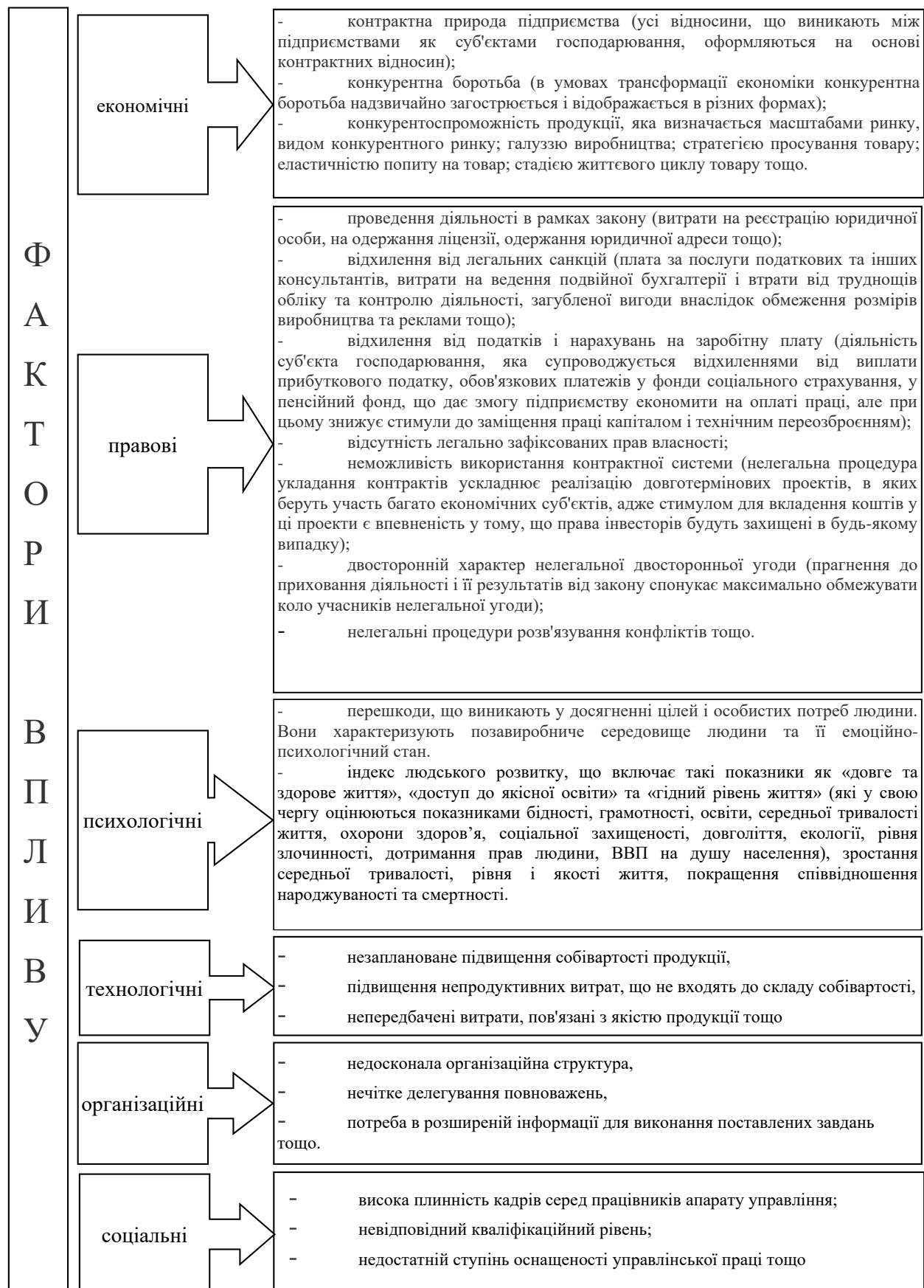

Рис. 2. Фактори, що впливають на формування трансакційних витрат

Джерело складено автором за даними [3]

Рис. 3. Механізм управління та напрями державного регулювання трансакційними витратами

Отже, в основі раціональної державної політики в сфері державного регулювання трансакційними витратами є її інституціональне забезпечення, котре можливе при прийнятті визначених програмних заходів та послідовною їх реалізацією.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином за результатами проведеного дослідження ми визначили, що витрати підприємницького сектору, будь якої галузі, лежать в основі формування кінцевої вартості суспільного продукту – ВВП. Обсяги та рівень трансакційних витрат суб'єктів підприємництва в Україні є значними, що утворюють перешкоди для зміцнення конкурентоспроможності економіки України.

Проаналізувавши механізм впливу трансакційних витрат на кінцевий результат діяльності нами систематизовано перелік факторів, що впливають на формування трансакційних витрат. Проте, перераховані фактори на претендують на вичерпність та можуть бути доповненими.

Однак, проблема наявності механізму управління та напрямів державного регулювання трансакційними витратами може бути вирішена шляхом реалізації державної політики в сфері державного регулювання трансакційними витратами.

Перспективами подальших досліджень виступає необхідність вироблення підходів до оцінки трансакційних витрат, відображення їх структури та розмірів у звітності підприємств. Впевнені, що акумулювання такої інформації на рівні держави надасть змогу розробити заходи котрі сприятимуть виведенню бізнесу з тіні, зменшенню корупції в країні та поповненню державного бюджету.

Література

1. Бабич Л. Н. Управление формированием затрат по центрам возникновения и центрам ответственности [Электронный ресурс] / Сборник трудов Одесского политехнического университета. – Режим доступа: http://storage.library.opu.ua/online/periodic/opu_2000_3/7_18.htm
2. Булеев И.П. Управление трансакционными издержками в переходной экономике / И.П. Булеев / НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2002. – 154 с.

-
3. Дугінець Г. В. Державне регулювання трансакційних витрат економічної інтеграції в Україні / Г. В. Дугінець // Научные труды Донецкого технического университета. Серия: экономическая. – 2006. – Вып. 103-3. – С.83-86.
 4. Лесных В. Минимизация трансакционных издержек / В. Лесных, Е. Попов // Общество и экономика. – 2005. – № 5. – С. 36-54.
 5. Сараева И.Н. Проблемы оценки уровня трансакционных издержек в предпринимательском секторе экономики Украины / И.Н. Сараева // Наукові праці Донецького нац. техн. ун-ту. Сер.: Економічна. – Донецьк: ДонНТУ. – 2006. – Вип.103-2. – С. 153-159.
 6. Управління затратами підприємства : Монографія / Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорелов, Л.Ю. Хлапюнов, Г.А. Макухін. – К. : Лібра, 2007. – 320 с.
 7. Шепеленко О.В. Трансакционные издержки в переходной экономике: проблемы теории и практики: Монография / О.В. Шепеленко. – Донецк: МОН Украины. Донецкий нац.ун-т экономики и торговли им. М. Туган-Барановского, 2007. – 360 с.